

BIT#8 – Budapest Intézet Tényanyag

Az iskola lehetne a szegénység legjobb ellenszere

- Ha a szegények gyerekei nem jutnak jó minőségű oktatáshoz, felnőttként nagy eséllyel ők is szegények lesznek
- A szegénység generációs átörökítése az egész társadalom számára káros

Minden negyedik gyerek szegénységben él

2014-ben a magyar népesség 16,6 százaléka, vagyis 1,7 millió ember élt jövedelmi szegénységben, azaz háztartásuk egy főre jutó (pontosabban ekvivalens) jövedelme nem haladta meg a 78 ezer forintot. A szegénység előfordulása 24 százalékról 44 százalékra, azaz csaknem a duplájára nőtt 2005 és 2014 között azokban a háztartásokban, ahol a háztartásfő legfeljebb általános iskolát végzett. A szegénységben élők közel negyede roma ([Tárki 2015](#)).

2010 és 2014 között 20 százalékról 25 százalékra nőtt Magyarországon a relatív jövedelmi szegénységben élő gyerekek száma. Ez azt jelenti, hogy ma már minden negyedik gyerek a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkező háztartásban él.¹

Ugyanebben az időszakban a [mélyszegénység](#)ben élő gyerekek száma 3 százalékról 8 százalékra nőtt, azaz ma körülbelül 130 ezer gyerek él nélkülözésben. Becslések szerint ezen belül 36-54 ezer gyerek súlyos mélyszegénységben él és rendszeresen éhezik ([Husz-Marozsán 2014](#)).

A nélkülözés az iskolai teljesítményt is leronthatja. A gyerekek (0 –17 évesek) 9 százaléka, több mint 150 ezer gyerek él olyan lakásban, ahol nincs bent WC és több mint 110 ezren (6,6%) élnek olyan lakásban, amelyben nincsen zuhany vagy fürdőkád. Csaknem 200 ezer 0-17 éves gyerek (11,3%) él sötét lakásban.²

A tanulás a szegénység legjobb ellenszere

Aki iskolázatlan, az nehezen kap munkát és előbb-utóbb elszegényedik ([Tárki 2015](#)). A tanulás tehát a szegénység csökkentésének legfontosabb és legerősebb eszköze lehetne, ehhez azonban sokkal jobb és befogadóbb iskolákra volna szükség. A mai iskolák többsége ugyanis nem csökkenti, hanem inkább növeli a tanulók otthonról hozott hátrányait.³

Az iskolák gyenge teljesítményét nagyrészt a pedagógiai módszerek elavultsága és a tanári szakma (az alacsony bérek miatt) erősen lecsökkent presztízse magyarázza.

Nem a ráfordítás mértéke, hanem sokkal inkább a hatékonysága okozza a problémát.⁴ Vagyis, nem az a probléma, hogy ne lenne elég iskola, vagy elég tanár az iskolákban, hanem az, hogy milyen képességű a tanár és milyen minőségű a tanítás. A pedagógusok többsége – igazodva a [Nemzeti Alaptanterv](#)hez – az érettségien megkövetelt ismeretek, adatok és képletek megtanítását tartja feladatának, és kevesebb figyelmet szentel az alapkészségek, a szövegértés, számolás, vagy a szociális jártasságok fejlesztésének. Erre legtöbbször az eszközei is hiányoznak: [nincs birtokában](#) annak a módszertani tudásnak, ami a készségek fejlesztéséhez kell. A 2003 és 2010 közötti továbbképzési programok ugyan [javítottak](#) valamit a helyzeten, de a tanárképzés törzstantervébe az új módszertanok még nem épültek be.

Egyes felmérések szerint ma 150-200 ezer gyerek nem jut hozzá minőségi oktatáshoz. Ez azt jelenti, hogy az iskolában nem tanul meg rendesen olvasni, összeadni, kivonni, szorozni. A legfrissebb, 2012. évi PISA tesztek eredménye szerint a tizenöt éves magyar gyerekek 19%-a (tízből kettő) alapkön teljesít szövegértésben és 28,4 százaléka (tízből három) nem érte el azt a (hatlépcsős skálán második) szintet matematikából, hogy képes lenne átlagot számolni vagy megérteni egy grafikont ([OH 2013](#)).⁵

Aki már az alapvető készségeket sem szerzi meg, az nem tud továbbtanulni. Ez oda vezet, hogy a magyar iskolarendszer minden évjárat 16 százalékát általános iskolai végzettséggel ereszti ki a munkapiacra 20-24 éves korban.⁶

A számlát végül mindannyian fizetjük

Felnőtteként egy érettségizett, szakmát szerzett fiatal 75 % eséllyel dolgozik, a bére nagyjából havi 150-190 ezer forint és ebből 50-64 ezer forintot fizet be az állami költségvetésbe. Az a társa, aki csak nyolc általánost végzett, 50 % eséllyel dolgozik és a havi bére csak 111-120 ezer forint, a közös költségvetésbe így 37-40 ezret ad be.⁷ Legalább ekkora azonban az esélye (50 %) hogy segínyt kap, vagy közmunkásként dolgozik, vagyis nem befizet, hanem kivesz a költségvetésből, havonta 23-53 ezer forintot.

Ma Magyarországon 3,9 millió dolgozó tart el 6 millió gyereket, munkanélkülit, közmunkást és nyugdíjast. Tehát két dolgozóra három eltartott jut. Ha ma nem teszünk semmit a befogadó és jó minőségű oktatásért, növekedni fog az iskolázatlan fiatalok aránya, akik életük nagyobb részében munkanélküliek, azaz eltartottak lesznek. Ez azt jelenti, hogy a foglalkoztatottak aránya nem növekszik és húsz év múlva két dolgozóra már akár négy eltartott is jut majd.⁸

Kapcsolódó projekt: <http://tanuloszoba.eu>

Még több BIT: http://budapestinstitute.eu/index.php/projektek/adatlap/social_labyrinth/hu

¹ Az adat forrása az Európai Statisztikai Szolgálat adatbázisa: Eurostat online, [ilc_li02](#) indikátor.

² Az adatok forrása az Eurostat online, [ilc_mdho03c](#), [ilc_mdho02c](#) és [ilc_mdho04c](#) indikátora.

³ Erről lásd még: [BIT#7](#) és [Tények és Javaslatok 2015/1](#).

⁴ Az Európai Unió országai átlagosan a hazai össztermék (GDP) 3-4%-át költik közoktatásra – ehhez képest a hazai 3.2% körüli ráfordítás közepesnek számít.

⁵ A matematikai készségek esetében például a kettes szint azt jelenti, hogy a gyerekek képesek azonosítani, kinyerni, megérteni egyszerű, szokványos módon megjelenített statisztikai adatokat. Ismerős kontextusban (pl. érmedobás vagy dobókocka) jól azonosítják, megértik és használják az alapvető leíró statisztikai, valószínűség-számítási fogalmakat. Egyszerű ábrázolásokon tudnak adatokat értelmezni, megadott adatok és egy probléma kontextusának összekötéséhez megfelelő számítási eljárásokat alkalmaznak ([OH 2013](#) 6. táblázat, 2. szint, 31.o.).

⁶ Az adat forrása az Eurostat online [lfsq_pgaed](#) indikátora.

⁷ Az adatok forrása: bérkülönbség [BWP 2015/1](#), bérszint: [Bértarifa 2015](#) (életkor szerint a keresetek, 21-25 évesek adatai), foglalkoztatási ráta: Eurostat online [lfsq_ergaed](#).

⁸ A gazdasági eltartottsági ráta alakulására [Augusztinovics \(2005\)](#) készített becsléseket. Ennek alapján, ha nem javul érdemben az iskolázottság és ennek nyomán a foglalkoztatási ráta, akkor 2050-ben már két eltartott jut minden keresőre Magyarországon.